

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 454/2023-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 8CoP/124/2023-596 z 8. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Košiciach č. k. 8CoP/124/2023-596 z 8. júna 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na nezávislý súd zriadený zákonom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach č. k. 8CoP/124/2023-596 z 8. júna 2023 **zrušuje a vec vracia** Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Košiciach **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **796,28 eur** a zaplatiť ich jeho právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 31. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 CoP 124/2023 z 8. júna 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil, vec vrátil krajskému súdu

na ďalšie konanie a zároveň, aby ústavný súd zakázal krajskému súdu v pokračovaní namietaného porušovania práv sťažovateľa.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 454/2023-13 z 11. októbra 2023 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

3. Podľa čl. XI bodu 4 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2023 do 31. decembra 2023 v znení jeho dodatku č. 2 z 27. septembra 2023 (ďalej len „rozvrh práce“) bola predmetná vec, pôvodne pridelená sudkyňi spravodajkyňi Jane Laššákovej, pridelená sudcovi spravodajcovi Ivanovi Fiačanovi, ktorý sa v súlade s čl. II bodom 3 rozvrhu práce stal členom druhého senátu ústavného súdu.

4. Podľa čl. XI bod 1 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 veci patriace do pôsobnosti senátov ústavného súdu, ktoré boli pridelené sudcom spravodajcom pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto rozvrhu práce, prerokujú senáty v pôvodnom zložení. Na základe toho rozhodol o prijatej ústavnej sťažnosti senát uvedený v záhlaví tohto nálezu.

5. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že na Okresnom súde Košice I bolo vedené konanie o úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému [REDAKOVANÉ] (synovi sťažovateľa) pod sp. zn. 41P/82/2021. V súčasnosti je toto konanie vedené na Mestskom súde Košice pod sp. zn. K1-41P/82/2021.

6. Sťažovateľ podal 8. marca 2023 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým by bol upravený styk s maloletým počas letných prázdnin v školskom roku 2022/2023 od 15. júla 2023 do 31. júla 2023 a od 15. augusta 2023 do 30. augusta 2023.

7. Okresný súd uznesením sp. zn. 41P/82/2021 z 28. marca 2023 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol.

8. O odvolaní sťažovateľa krajský súd rozhodol napadnutým uznesením tak, že uznesenie okresného súdu potvrdil. Právnej zástupkyňi sťažovateľa bolo napadnuté uznesenie doručené 30. júna 2023. V napadnutom uznesení krajský súd zdôraznil, že hlavným dôvodom nevyhovenia návrhu otca na rozšírenie styku bolo vyjadrenie maloletého z 25. januára 2023 o tom, že jeho vzťah s otcom sa nezlepšil, dokonca prejavil záujem na stretávaní sa v ešte menšom rozsahu proti tomu, ktorý sa realizuje. Krajský súd zdôraznil, že v danom prípade bolo nevyhnutné reflektovať na prejavovaný názor maloletého a že neodkladné opatrenie nie je vhodným nástrojom na dosiahnutie zmeny názoru maloletého.

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), práva na spravodlivé konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru), základného práva na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu (čl. 41 ods. 4 ústavy) v spojení s právom na rešpektovanie rodinného života (čl. 8 dohovoru) a napokon aj základného práva na zákonného sudcu (čl. 48 ods. 1 ústavy) napadnutým uznesením krajského súdu.

10. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v prvom rade namieta porušenie práva na zákonného sudcu, čo odôvodnil tým, že o podanom odvolaní proti uzneseniu okresného súdu rozhodol súd bez

funkčnej príslušnosti. V tejto súvislosti poukazuje na § 3 ods. 5 písm. c) Civilného mimosporového poriadku v znení účinnom od 1. júna 2023 (ďalej len „CMP“), podľa ktorého na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu vo veciach podľa prvej hlavy a tretej hlavy druhej časti, tretej časti a štvrtej časti vydanému okresným súdom so sídlom v obvode Krajského súdu v Košiciach je príslušný Krajský súd v Prešove. V nadväznosti na účinnosť novej súdnej mapy tiež poukázal na § 396b CMP.

11. Podľa názoru sťažovateľa ak o odvolaní proti uzneseniu okresného súdu o zamietnutí návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodol Krajský súd v Košiciach 8. júna 2023, nerozhodol príslušný súd, ktorým od 1. júna 2023 bol Krajský súd v Prešove.

12. Okrem toho sťažovateľ namietal aj nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia vo vzťahu k uplatneným odvolacím námietkam. V tejto časti tiež prezentoval svoj postoj, prečo by mal byť rozšírený jeho styk s maloletým.

II.

Vyjadrenie odporcu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

13. Z vyjadrenia krajského súdu doručeného ústavnému súdu 30. októbra 2023 vyplýva, že odvolanie sťažovateľa bolo krajskému súdu predložené 5. mája 2023. V súvislosti s účinnosťou novej súdnej mapy bolo krajskému súdu 28. apríla 2023 doručené usmernenie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) o kauzálnej príslušnosti krajských súdov v zmysle novej právnej úpravy. Podľa tohto usmernenia sa nová právna úprava kauzálnej príslušnosti aplikuje na konania o odvolaní, podané počnúc 1. júnom 2023, a teda konania o odvolaniach podaných do 31. mája 2023 sa dokončia na doterajších krajských súdoch.

14. Krajský súd tiež poukázal na to, že napadnuté uznesenie vydal 8. júna 2023 a najvyšší súd tlačové komuniké v občianskoprávnej veci sp. zn. 6Ndc/19/2023 z 28. júna 2023, v ktorej dospel k záveru o potrebe uplatnenia princípu okamžitej aplikovateľnosti novej procesnej úpravy, publikoval až 3. júla 2023.

15. Okrem toho krajský súd zdôraznil, že rozhodoval o odvolaní proti uzneseniu o neodkladnom opatrení, ktorým sa mal upraviť styk rodičov počas konkrétnych letných prázdnin, a preto bolo nevyhnutné rozhodnúť v zákonom určenej lehote. Krajský súd s prihliadnutím na znalosť veci a pomerov účastníkov konania sledoval najlepší záujem maloletého. Záver napadnutého uznesenia i jeho odôvodnenie považuje krajský súd za správny a dostatočný.

16. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny doručil svoje vyjadrenie k ústavnej sťažnosti 15. novembra 2023. Obsahom vyjadrenia sú prepisy rozhovorov kolíznej opatrovníčky a maloletého z 3. augusta 2021 a 25. januára 2023, ako aj popis skutočností vzťahujúcich sa na žiadosť sťažovateľa o poskytnutie výchovného poradenstva.

17. Sťažovateľ ústavnému súdu 1. decembra 2023 doručil repliku, v ktorej poukázal na to, že právne predpisy (zákon č. 150/2022 Z. z.) prijaté v súvislosti s novou súdnou mapou boli prijaté 27. apríla 2022 a pôvodne mali nadobudnúť účinnosť 1. januára 2023. Až zákon č. 398/2022 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, posunul dátum účinnosti na 1. jún 2023.

18. Za takej situácie podľa názoru sťažovateľa nebol odvolací súd vystavený časovému stresu spôsobenému krátkym odstupom medzi prijatím už označených právnych predpisov a dňom ich aplikácie na odvolacie konania, ktoré síce začali pred 1. júnom 2023, ale do 31. mája 2023 neboli skončené.

19. Podľa názoru sťažovateľa argumentácia krajského súdu o tom, že sa riadil usmernením ministerstva spravodlivosti, neobstojí za situácie, že sám sa v rámci svojej nezávislej rozhodovacej činnosti ani len nepokúsil o výklad ustanovení o funkčnej príslušnosti a prechodných ustanovení CMP.

20. V súvislosti s tvrdením krajského súdu, že vo veci sledoval najlepší záujem maloletého, sťažovateľ poukázal na to, že odvolací súd nerešpektoval zákonnú povinnosť rozhodnúť o jeho odvolaní proti rozhodnutiu o zamietnutí návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia v lehote 30 dní (od predloženia veci okresným súdom).

21. Vo vzťahu k časti týkajúcej sa porušenia práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 8 dohovoru v nadväznosti na príslušnú časť vyjadrenia krajského súdu sťažovateľ uviedol, že zotrváva na všetkých už prezentovaných argumentoch, pre ktoré by mal byť jeho styk s maloletým rozšírený. V danom prípade podľa názoru sťažovateľa nie je možné prihliadať výlučne na prejavovaný postoj dieťaťa, ktoré je ovplyvnené prostredím, v ktorom žije. V tejto súvislosti sťažovateľ poukázal na to, že vzťah rodič – dieťa je dvojsmerný a že podľa § 43 Zákona o rodine aj dieťa má určité povinnosti voči rodičom.

22. Pokiaľ ide o vyjadrenie úradu práce sociálnych vecí a rodiny, sťažovateľ len poukázal na to, že z tam prezentovaných úkonov nevyplýva záver o akýchkoľvek negatívnych prejavoch v správaní sťažovateľa, ktoré by mohli u maloletého vyvolávať strach či obavy zo stretnutia.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

23. Sťažovateľ namietal jednak porušenie práva na zákonného sudcu (čl. 48 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) tým, že o jeho odvolaní rozhodoval nepríslušný krajský súd, porušenie práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) odôvodňoval nedostatočným odôvodnením napadnutého uznesenia, ktoré nerešpektovalo najlepší záujem maloletého, a napokon porušenie práva na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu a právo rešpektovať rodinný život (čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 8 dohovoru) odôvodnil tým, že všeobecné súdy bezdôvodne odmietajú rozšíriť dlhodobú úzko nastavený styk s maloletým.

24. Z hľadiska konania pred ústavným súdom bolo potrebné najprv sa zaoberať tvrdením o porušení práva na zákonného sudcu.

25. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ak tento zákon neustanovuje inak.

26. Podľa § 36 ods. 2 CSP príslušnosť sa určuje podľa okolností v čase začatia konania; takto určená príslušnosť trvá až do skončenia konania.

27. Podľa § 3 ods. 5 písm. c) CMP na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu vo veciach podľa prvej hlavy a tretej hlavy druhej časti, tretej časti a štvrtej časti vydanému okresným súdom so sídlom v obvode Krajského súdu v Košiciach je príslušný Krajský súd v Prešove.

28. Podľa § 396b CMP konania začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 sa dokončia na súdoch vecne a miestne príslušných podľa predpisov účinných do 31. mája 2023; to neplatí, ak podľa osobitného predpisu výkon súdnictva prechádza z vecne a miestne príslušného súdu na iný súd.

29. Predmetom posúdenia ústavným súdom v tejto časti bolo to, či krajský súd postupoval procesne prípustným spôsobom, pokiaľ o odvolaní sťažovateľa, ktoré mu bolo predložené na rozhodnutie 5. mája 2023, rozhodol napadnutým uznesením z 8. júna 2023 namiesto toho, aby vec postúpil na Krajský súd v Prešove.

30. Krajský súd svoj postup obhajoval tým, že postupoval v zmysle usmernenia ministerstva spravodlivosti, podľa ktorého sa nová právna úprava mala vzťahovať na konania o odvolaniach podaných až po 1. júni 2023.

31. Nosným pojmovým znakom procesnej intertemporality je princíp okamžitej aplikovateľnosti novej procesnej úpravy na všetky konania prebiehajúce na súde a začaté podľa doterajších (zrušených) predpisov. Účelom princípu okamžitej aplikovateľnosti nových procesných noriem, teda použiteľnosti nových procesných ustanovení na konania začaté a prebiehajúce podľa doterajšej právnej úpravy, je zabezpečiť taký procesný priebeh jednotlivých konaní, ktorý nepripúšťa alternatívne a v dôsledku toho sporné výklady pre časovú pôsobnosť príslušných predpisov alebo ich jednotlivých ustanovení (m. m. PL. ÚS 107/2011, II. ÚS 185/2018, III. ÚS 349/2020, II. ÚS 451/2022, IV. ÚS 257/2023). Princíp okamžitej aplikability sa uplatní, ak intertemporálne ustanovenie neustanovuje niečo iné.

32. Prechodné ustanovenie k novej súdnej mape (§ 396b CMP) upravuje odlišnosť len vo vzťahu k vecnej a miestnej príslušnosti. Pre odvolacie konanie (funkčná príslušnosť) tak platí, že koncepcia novej súdnej mapy dopadá aj na odvolacie konania, ktoré ku dňu účinnosti zákona neboli skončené. Zásada *perpetuatio fori* (§ 36 ods. 2 CSP) sa vzťahuje na prípadnú zmenu okolností určujúcich príslušnosť súdu (napr. zmena bydliska alebo sídla účastníka konania) v priebehu konania. Zmenu zákonných ustanovení určujúcich príslušnosť súdov však táto zásada, samozrejme, neneguje. Záver o okamžitej aplikabilite nového určenia funkčne príslušných odvolacích súdov aj na odvolacie konania, ktoré začali pred 1. júnom 2023, je už ustálený v judikatúre najvyššieho súdu (R 43/2023, 6Ndc/19/2023, 9Ndc/27/2023, 9Ndc/17/2023 a iné) a je prítomný aj v judikatúre ústavného súdu (IV.ÚS 257/2023).

33. Uvedené v okolnostiach danej veci znamená, že veci odvolacej rodinnoprávnej (tzv. poručenskej) agendy pre obvody Krajského súdu v Košiciach a Krajského súdu v Prešove od 1. júna 2023 vybavuje Krajský súd v Prešove, na ktorom boli zriadené senáty špecializujúce sa na túto agendu.

34. Na základe uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že krajský súd porušil základné právo sťažovateľa na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a jeho právo na prerokovanie veci nezávislým, nestranným a zákonom zriadeným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

35. Keďže ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie z dôvodu, že o odvolaní sťažovateľa nerozhodoval príslušný súd, ústavný súd neskúmal samotný obsah odôvodnenia napadnutého uznesenia, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie okresného súdu o zamietnutí návrhu na vydanie neodkladného opatrenia (bod 4 výroku).

36. Ústavný súd si je vedomý, že predmetom návrhu na neodkladné opatrenie bola úprava styku sťažovateľa s maloletým počas uplynulých letných prázdnin v školskom roku 2022/2023. Z procesného hľadiska je však neprípustné, aby po zrušení napadnutého uznesenia nebolo o podanom odvolaní rozhodnuté.

37. Krajský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

IV. Trovy konania

38. V súlade s § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal ústavný súd podľa výsledku konania sťažovateľovi aj nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 796,28 eur (bod 3 výroku nálezu).

39. Pri výpočte výšky náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), v zmysle ktorej základná sadzba tarifnej odmeny (§ 11 ods. 3 vyhlášky) za jeden úkon právnej služby predstavovala v roku 2023 sumu 208,67 eur a náhrada hotových výdavkov za každý úkon právnej služby (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavovala v roku 2023 sumu 12,52 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľovi trovy konania za tri úkony právnej služby – prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti, replika.

40. Výška odmeny právnej zástupkyne sťažovateľa tak predstavovala sumu 626,01 eur (3 x 208,67 eur) a výška náhrady jej hotových výdavkov sumu 37,56 eur (3 x 12,52 eur), t. j. spolu sumu 663,57 eur. Vzhľadom na skutočnosť, že právna zástupkyňa sťažovateľa je platcom dane z pridanej hodnoty, uvedená suma sa v súlade s § 18 ods. 3 vyhlášky zvýšila aj o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, t. j. o sumu 170,27 eur. Trovy konania sťažovateľa teda predstavovali spolu sumu 796,28 eur, ktorú je krajský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. januára 2024

Peter Molnár
predseda senátu